

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНА ГРУПА “ЗЛО” В ДАЛЕКОСПОРІДНЕНИХ МОВАХ: МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ

Онищак Г. В.

*Кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри
англійської філології*

Сучасний етап розвитку мовознавства характеризується активним пошуком і розробкою новітніх методів аналізу, що стає можливим у результаті інтеграції досвіду різних галузей наук та розширення понятійного апарату досліджень. Така спрямованість сучасної лінгвістики зумовила необхідність розробки нових методів та методик, пов'язаних з моделюванням дійсності за допомогою мовних засобів із залученням досягнень інших наук, зокрема математики. Низка прикладних наукових розвідок вітчизняних та зарубіжних лінгвістів стосуються здебільшого сфери семантики (М. П. Фабіан, А. А. Лучик, М. М. Пещак, Т. В. Сорока, Л. Заде, Н. В. Іваненко, М. Danesi, E. Lelakova, A. Ortiz, E. Zierer).

Дослідження лексико-семантичної групи “зло” в українській, англійській та французькій мовах ґрунтується на загальнофілософських положеннях про мову як сутнісну ознаку людини, результат її суспільної та пізнавальної діяльності, а також загальнолінгвістичних принципах сучасного мовознавства: антропоцентризмі, аксіологічності, етноцентризмі, експансіонізмі, експланаторності та принципі системного підходу. Саме поєднання власне лінгвістичних та математичних методів у вигляді методики формалізованого аналізу лексичної семантики застосовано для розкриття специфіки прояву лексико-семантичної групи “зло” в українській, англійській та французькій мовах. У результаті видається можливим глибше розкрити семантику лексичних одиниць на позначення *зла* в досліджуваних мовах, виявити співвідношення між словами та їхніми лексичними значеннями, виділити особливості семного складу і провести комплексне дослідження лексико-семантичної групи “зло” як фрагмента мовної картини світу українців, англійців та французів.

Запропонований в роботі підхід базується на формальному, суто мовному критерії – віднесеності слів, які аналізуються, до однієї частини мови – іменника та суцільному аналізі тлумачних словників досліджуваних мов [1, с. 19]. Матричний метод представлення семантичних відношень між словами розглядаємо як метамову для опису досліджуваних об'єктів аналізу, а матрицю у вигляді таблиці – як модель системи семантичних зв'язків, з одного боку, та семантичної структури лексики, з іншого. Ця модель фіксує семантичні зв'язки між словами у вигляді стовпчиків та рядків однакової довжини, а також позначає співвідношення між словами та їхніми значеннями. Списки формальних ознак по вертикалі і горизонталі упорядковуються за спадною, що сприяє максимальній концентрації слів в одному з її кутів і протиставленню цього кута протилежному по діагоналі як найменш заповненому.

Процедура збору фактичного матеріалу і виділення лексичного та семного складу іменників на позначення *зла* в українській, англійській та французькій мовах полягає в таких послідовних етапах:

- з найавторитетніших тлумачних словників української, англійської та французької мов виписуються іменники, у формулах тлумачення яких містяться експліцитні та імпліцитні вказівки на форми і засоби передачі *зла*;
- за одержаною в такий спосіб картотекою аналізуються кількісний та якісний склади слів;
- на основі аналізу словникових дефініцій моделюється матриця, по горизонталі якої розміщується семний склад значень слів, а по вертикалі – їхній лексичний склад слів; наявність у лексичних значеннях досліджуваних слів спільної семі позначається знаком ($\diamond$);
- списки слів та сем у матриці групуються по спадній залежно від кількісного вираження сем.

Місце кожного слова в матриці строго фіксоване, тому функціональне навантаження мають як заповнені, так і незаповнені клітини, а також віддаль між співвідносними словами та напрям їхнього розміщення. Матриця значно економніше і формально простіше представляє лексичну семантику мови, ніж тлумачний словник.

Отже, завдяки матричному представленню семантична структура досліджуваних слів на позначення *зла* виступає системою значень, які не хаотично розташовані, а, навпаки, певним чином організовані. Запропонована методика дослідження лексичної семантики може бути застосована до вивчення інших груп лексики як споріднених, так і неспоріднених мов.

Література

1. Фабіан М. П. Етикетна лексика в українській, англійській та угорській мовах : [монографія]. Ужгород : Інформаційно-видавниче агентство “ІВА”, 1998. 255 с.
2. Формалізовані основи семантичної класифікації лексики / Н. Ф. Клименко, М. М. Пещак, І. Ф. Савченко. К. : Наукова думка, 1982. 250 с.
3. Krzeszowski T. P. *Contrasting languages : the scope of contrastive linguistics*. Berlin – New York : Mouton de Gruyter, 1991. 276 p.